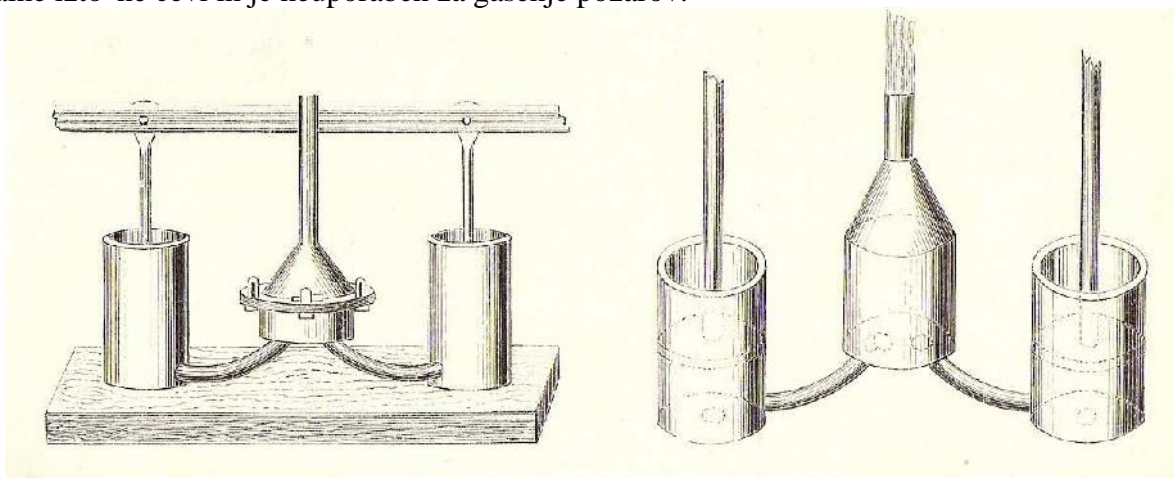

I. ZGODOVINA GASILSTVA

1. ZA ETKI GASILSTVA PRI STARIH LJUDSTVIH

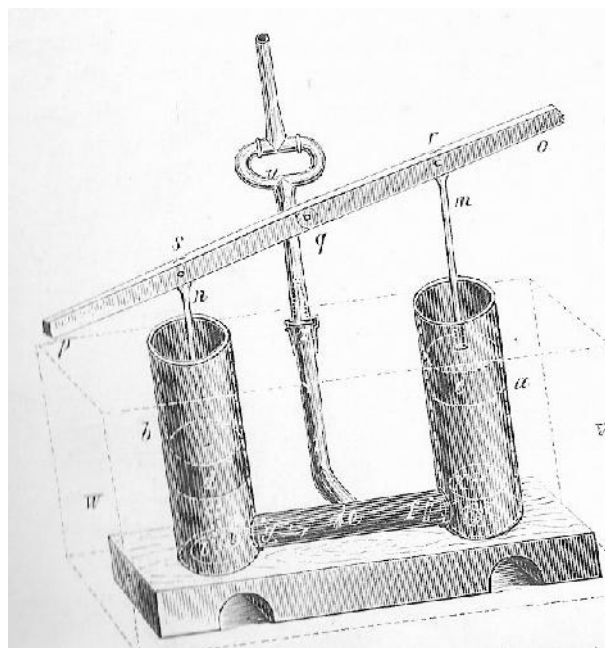
Zgodovina gasilstva sega dale nazaj v dobo prvih civiliziranih ljudstev, lovek sam pa se je z ognjem sre al že prej. Že stara ljudstva, kot so Asirci, Perzijci, Kitajci in drugi, so se na razli ne na ine bojevala z ognjem, a o tem vemo zelo malo. Eden prvih podatkov o boju z ognjem sega v 2. tiso letje pred našim štetjem. Iz tega asa je bila najdena odredba o gašenju požara v Egiptu, napisana na papirusu.

Pomemben podatek za poznavanje zgodovine gasilstva imamo šele sredi 2. stoletja pred našim štetjem. Takrat je grški izumitelj Ktesibilis, ki je živel v Aleksandriji, izumil in naredil prvo gasilsko rpalko. To je bila vodna rpalka z dvema valjema, batom ter sesalno in izto no zaklopko. Rimski pisatelj in stavbni mojster Vitruvij je to rpalko opisal kot stroj za dviganje vode, ki pa nima sukalne izto ne cevi in je neuporaben za gašenje požarov.

Ktesibilisova brizgalna

50 let kasneje je Ktesibilisov u enec Heron to rpalko nekoliko posodobil ter ji dodal t.i. »heronov obu o« ali »sipho«,ki je pripomogla k temu, da se je v bu i ustvarjal pritisk in je vodo v enem samem curku pošiljalo v ognjene zublje.

Heronova brizgalna

Z nastajanjem prvega gasilskega orodja se je urejala tudi gasilska služba.

2. GASILSTVO PRI RIMLJANIH

Prve no ne stražarje, ki so uvali mesta pred sovražniki in hkrati tudi pred požari, so poznali že stari Grki. Najbolje pa so uredili gasilsko službo Rimljani oziroma rimski bogataši - patriciji. Gasilska služba se je delila v državno in privatno. Rimski cesar Avgust je ustanovil vojaško organizirane požarne službe - vigiles.

Razen državne gasilske organizacije so imeli tudi posamezni bogataši (patriciji) v svojih vilah brizgalne, mnogi tudi svoje gasilske ete in alarmne naprave za javljanje požara. Poleg državnih, poklicnih gasilcev so v rimskih asih poznali tudi društveno »prostovoljno« gasilstvo, v katerega so se vključevali zlasti razni obrtniki. Prostovoljna gasilska organizacija je bila formirana v centurije, ki so štejele do 150 mož. Gasilci v centurijah so bili razdeljeni v posamezne oddelke - dekurije.

3. GASILSTVO V SREDNJEM VEKU

Po propadu rimskega imperija je propadla gasilska služba, v pozabo pa so šle tudi gasilske brizgalne, ki so jih izumitelji v 14., 15. stoletju morali na novo izumiti.

V za etku srednjega veka (9. stoletje), v asu Karla velikega, zasledimo ponovno uvedbo no nih stražarjev, kakršne so poznali že stari Grki. No ni stražarji, ki so uvali mesta pred sovražniki, hkrati tudi pred požari, so bili dolžni, da pri vsakem požaru organizirajo vse meš ane za obrambo in gašenje požara.

V srednjem veku je bila gasilska služba najbolj razvita in urejena v Franciji, Italiji, Angliji, Nem iji, a še zdale ni dosegla takšne organiziranosti, kot so jo poznali Rimljani. Srednjeveška fevdalna družba je bila preve razdrobljena, omejena in ni posve ala posebne pozornosti ognju, ni pa bila niti sposobna, da bi posnemala in uvajala rimskim legijam podobne gasilske enote.

Izjemen položaj v srednjem veku so imela srednjeveška mesta, ki so bila zaradi zna ilne srednjeveške gradnje pogosto lahek plen ognjenih zubljev.

V tem asu so se namre za ela razvijati tipi na mesta, v katerih je bila ve ina stavb lesenih, ozke ulice s hišami pa tesno druga ob drugi. Srednjeveške hiše so bile krite s slamo, štedilnikov in dimnikov niso poznali. Vse to je pripeljalo do pogostih požarov, ki so uni evali cele mestne etrti.

Zaradi pogostih požarov so za eli uvajati razli ne varnostne ukrepe. Uvedli so »ve erni zvon«, ki je zve er okrog 17. ure, zazvonil in na tak na in meš ane opozoril, naj pogasijo vsa odprta ognjiš a.

Kljub razli nim požarnovarstvenim ukrepom se v srednjem veku niso mogli izogniti velikim požarnim katastrofam, ki so velikokrat zahtevale ogromno žrtev. Vse do 12. stoletja ne poznamo organizacije, ki bi sistemati no ukrepala proti požarom. Šele po velikem dunajskem požaru leta 1276, ki je opustošil skoraj celo mesto, so se mestni veljaki odlo ili za korak naprej. Uvedli so prvi požarni red Rudolfa Habsburškega, ki je veljal sprva le za mesto Dunaj. Požarni red je Dunaj anom odredil, na kakšen na in naj se bojujejo z ognjem, gasilsko orodje, na in gradnje hiš, dolo al material za pokrivanje streh. Poleg tega pa so strogo kaznovali tistega, ki je požar namerno podtaknil. Ti so bili pove ini sežgani na grmadi.

Kmalu po uvedbi prvega požarnega reda so požarne rede - predpise izdajala še druga mesta (Ljubljana leta 1676). Požarni redi, ki so jih imela mesta v 14. in 15. stoletju, so si bili zelo podobni in so v glavnem dolo ali naslednje:

»Kdor zapazi ogenj, mora kri ati GORI!«

»Ob požaru morajo vzdrževati najstrožji red: mestna vrata se zapro, meš ani si odenejo oklepe in zasedejo obzidje, tatvina na požariš u se kaznuje s smrtjo.«

»Zidarji in tesarji morajo priti z orodjem, vrtnarji, vini arji in nosa i pa morajo v sodih dobavljati vodo.«

Vodstvo gašenja je bilo poverjeno mestnemu sodniku.

S požarnimi redi se je poasi zaela urejati tudi gasilska služba, ki se je oprla na cehovsko organizacijo mestnih obrtnikov. To so bili poveinisti, ki so že »poklicno« imeli opravka z ognjem (dimnikarji, peki, kova i ...).

4. GASILSKO ORODJE IN OPREMA

Po izumu prve gasilske brizgalne (Ktesibilis) so bili Rimljani tisti, ki so bili dobro opremljeni z gasilsko opremo. Poleg brizgalne so poznali še vedra, lestve, drogove, ponjave, košare, metle... V Rimu so bili posebni izdelovalci gasilskih cunj, ki so jih ob požaru namakali v vodo ter jih polagali na ogrožena poslopja.

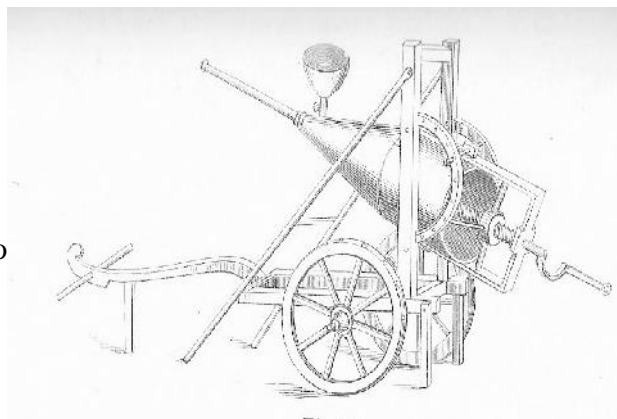
Heronov izum je bila tudi iztona sukalna cev, ki je bila iz bron. Sam je zapisal, da je bilo obranjanje cele brizgalne težavno in v nesre i zamudno. Heronova brizgalna je po propadu rimskega imperija izginila.

V zaetku 15. stoletja so morali gasilsko brizgalno nanovo izumiti.

1439 v Nürnbergu znova uporabljajo brizgalno. Leta 1518 jo Anton Plattner na novo konstruira. Ta je bila zelo podobna Ktesibilisovi. Leta 1578 je novo brizgalno izumil Francoz Jakob Bessoni. Leta 1672 je Nizozemec Jan van der Heyden izpopolnil brizgalno z vetrnikom, ki je bila znana že iz rimskih asov. S tem so izgubile veljavo do takrat uporabljene brizgalne. Razen vetrnika je Heyden izumil tudi gasilske cevi iz jadvovine in usnja, kasneje tudi iz konoplje.

Z uvedbo vetrnika, tlanih in sesalnih cevi je postala gasilna brizgalna naprava, s katero so lahko ogenj u inkovito pogasili.

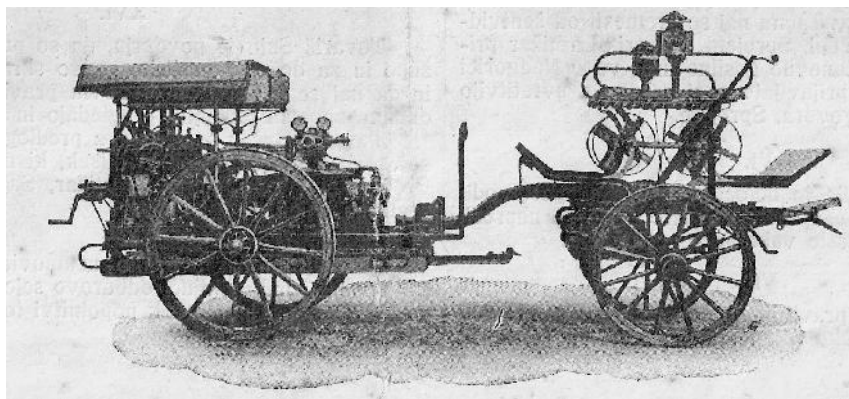
Prve parne brizgalne so se pojavile leta 1829, izumila sta jih Braithwait in Ericson v Angliji in Ameriki. V Avstriji je izdala prvo parno brizgalno tovarna W. Knaust na Dunaju leta 1867.

Brizgalna Jacobi Bassoni, Lyon 1628

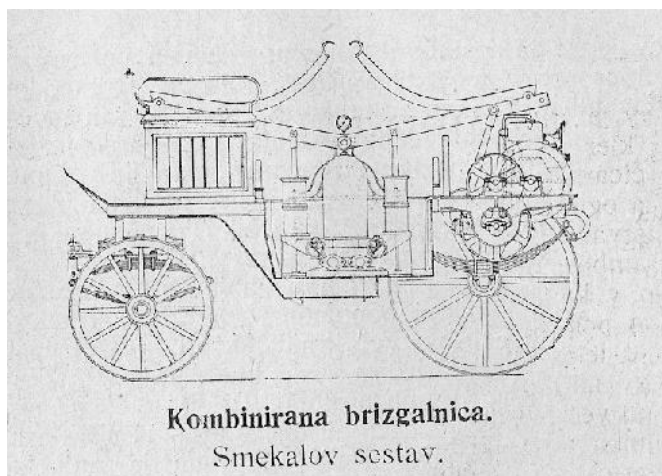
Vedno ve ja uporaba elektrike je dala povod napravi motorne brizgalne z elektri nim pogonom. Splošno znana tovarna H. D. Schmied na Dunaju je bila prva v Avstriji, ki se je za ela ukvarjati z elektri nimi brizgalnami.

Prvo bencinsko motorno brizgalno v stari Avstriji je izumila tovarna Rosenbauerv Linzu leta 1909.

Bencinmotorna brizgalna

Misel o kombinirani brizgalni se je porajala že okoli leta 1910, vendar je prva svetovna vojna zavlekla projekt, po vojni pa se je vendarle udejanjila. Gre za tako imenovano kombinirano brizgalno Smekalovega sestava. Ime kombinirana je dobila zato, ker je šlo za kombinacijo ročne brizgalne z motornim pogonom.

Rosenbauerjeva avtomobilna brizgalna

Brizgalna je bila iz Rosenbauerjeve tovarne, ki se je že pred letom 1920 ukvarjala z izdelavo avtomobilskih in motornih brizgaln.

5. CEHOVSTVO IN GASILSKA SLUŽBA

Po uredbi požarnega reda (v Ljubljani leta 1676) so morali župan, mestni sodnik in ostali takoj na požarišču. Vsi rokodelci pa so morali s svojimi pomočniki z vso opremo pred mestno hišo, kjer so dobili nadaljnja navodila. Ko je bil ogenj zadušeno, je bilo treba odnesti vso opremo nazaj v shrambe. Čehi (obrtniki), predvsem tisti, ki so imeli že v svojem delu opravka z ognjem, so bili tisti, ki so bili v požarni službi. Zaradi njihovega dela v požarni službi so morali imeti tudi t. i. gasilske vaje. Nujno pa so morali prisostvovati vsakemu požaru. Če je kdo neopraveno manjkal, je bil strogo denarno kaznovan.

6. NASTANEK PRVIH POŽARNIH BRAMB NA SLOVENSKEM

V začetku 60. let 19. stoletja zasledimo na Slovenskem prve resnejše poskuse, da bi se ustanovila organizacija z gasilsko službo, ki bi bila vedno in strokovno pripravljena za gašenje požarov. (Prej je bila gasilska služba urejena glede na požarne rede, čehi pa so bili tisti, ki so gasili požare, ponoči pa je na mesto pazil nočni stražar, ki je danes zaščitni znak Slovenskega gasilskega muzeja.)

V Ljubljani so se leta 1863 obrnili na dve telovadni društvi (nemški Turnverein in slovenski Južni sokol), ki bi bili pripravljene prevzeti požarno službo. Odzvalo se je društvo Južni sokol, ki je prevzelo gasilsko službo, ki se je imenovala »Prostovoljna požarna bramba ljubljanskega telovadnega društva Južni Sokol«. Ta je bila podrejena mestnemu požarnemu ravnateljstvu. Požarna bramba, ki je bila ustanovljena v okviru Južnega Sokola, pa se kljub željam ljubljanskih prebivalcev in članov samih ni mogla razviti v vrsto organizacijo gasilstva, ki so jo takrat poznali že v Evropi. Politične razmere so namreč zahtevale ustanovitev prostovoljnega gasilstva na drugačnih osnovah. Leta

1867 je po vojnah s Prusijo in Italijo nastala Avstro-Ogrska monarhija, kamor je spadala tudi Slovenija.

Do leta 1869 na Slovenskem ne poznamo prostovoljnih požarnih bramb, miselnost o njih pa je k nam prišla s Hrvaške - iz Varaždina, kjer so imeli svojo požarno brambo že od leta 1864.

Leta 1869, natančneje 18. septembra, je bila na Slovenskem (v Metliki) ustanovljena prva požarna bramba. Njen ustanovitelj je bil metliški grašak dr. Josip Savinšek, ki je prav v maju 1869 zbral prvih 16 fantov in mož ter jim iz svojega denarja na Dunaju kupil prve gasilske epice. Grašakova zamisel je navdušila še ostale Metličane in tako se je 18. septembra 1869 dokončno izoblikovala požarna bramba v Metliki, ki jo sestavljalo 27 fantov in mož, ki so morali biti polnoletni (takrat stari nad 16 let).

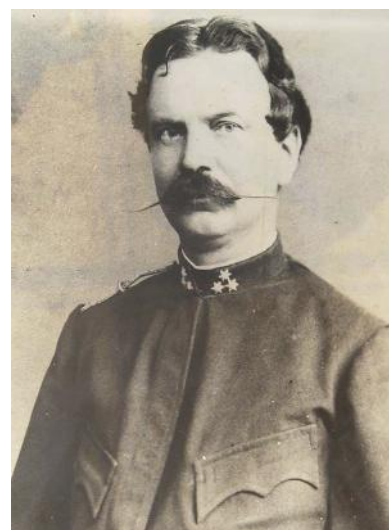
Društvo je bilo že od začetka pod nadzorstvom mestne občine, ker je ta dala na razpolago potrebno orodje. Vsakokratni župan je bil istočasno »nadpoveljnik« gasilskega društva, gasilci pa so iz svoje srede izbrali poveljnika, ki ga je potrdila občina.

Na Ptujcu sta bila ustanovitelja požarne brambe Franc Wibmer in Leopold Belan. 3. marca 1870 sta sklicala ustanovni občinski zbor, ki je odobril vse ukrepe pripravljalnega odbora ter jih sprejel.

Ustanovni odbor gasilskega društva je bil v Ljubljani 30. marca 1870. Prvi namestnik je bil Fran Doberlet, podnamestnik pa Ivan Janesch.

V Laškem se je februarja 1869 sestal pripravljalni odbor, ki ga je vodil okrajni namestnik Gustav Uhlich. Na naslednji seji 23. marca so se odločili za nabiralno akcijo, ki naj bi omogočila nabavo potrebnega gasilnega orodja. Pravila požarne brambe pa so bila potrjena septembra leta 1870.

Večina prostovoljnih gasilskih društev je nastajala največkrat po večjih ali manjših požarih, pri katerih so bili ljudje nemočni in nesreče niso mogli ne preprečiti niti omejiti. Uspešne akcije prvih društev so spodbudile tudi druge, da so resno poprijeli za delo, zbrali članstvo in osnovna denarna sredstva za nakup orodja in opreme.

Vitez dr. Josip Savinšek

7. NASTANEK PRVIH GASILSKIH ZVEZ

Hitra rast prostovoljnih gasilskih društev je pripeljala k ustanovitvi gasilskih zvez, ki bi ta društva v posameznih deželah povezovala med seboj. Na Slovenskem je bilo do leta 1914 ustanovljenih že 378 gasilskih društev, ki so bila združena v osem gasilskih zvez. Žal pa te zveze niso bile med seboj povezane niti niso izmenjavale mnenj o delu, izkušnjah, težavah ...

1. Zveza prostovoljnih gasilskih društev za Koroško, ki je vključevala tudi nekaj slovenskih gasilskih društev.

2. Štajerska deželna gasilska zveza s sedežem v Mariboru.

3. Deželna zveza gasilskih društev na Kranjskem, njen ustanovitelj je bil Fran Doberlet. Ta se je leta 1910 preimenovala v Slovensko deželno zvezo prostovoljnih gasilskih društev na Kranjskem.

Poleg teh treh najpomembnejših zvez so pred prvo svetovno vojno delovale še:

1. Zveza slovenskih požarnih obramb za Spodnje Štajersko,

2. Zveza prostovoljnih gasilskih društev v političnem okraju Ljutomer,

3. Zveza koroških gasilskih društev,

4. Zveza muropoljskih gasilskih društev,

5. Kranjska deželna gasilska zveza.

Organizacijsko so izgledala društva skoraj popolnoma enako, najbolj opazne razlike so bile le v številu članstva, s tem pa tudi v orodju in opremi, ki jo je imelo posamezno društvo. Orodje in

opremo so društva kupovala na Nemškem, češkem in pri Albertu Samassi v Ljubljani. V gasilskih društvih je večinoma delovala v duhu gesla: »**BOGU V ČAST, BLIŽNJEMU V POMOČ!**« Prizadevanje za združitev slovenskega gasilstva, ki je bilo razdeljeno na dežele Kranjsko, Štajersko, Koroško in Goriško (na slovensko ozemlje pod Ogrsko nihanje ni računalo), je podpiral Fran Barle, ki v svojem prizadevanju vse do propada Avstro-Ogrske monarhije ni imel uspeha.

8. PROPAD AVSTRO-OGRSKE IN NASTANEK ENOTNE JUGOSLOVANSKE GASILSKE ZVEZE V LJUBLJANI

Po propadu Avstro-Ogrske leta 1918 in ustanovitvi skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev Kraljevine SHS so nastale nove možnosti za uresničitev enotnega slovenskega gasilstva. Ta ideja je bila zlasti močna v krogih bivše Slovenske deželne zveze prostovoljnih gasilskih društev na Kranjskem. Dne 1. julija 1919 je bil v Ljubljani prvi občni zbor Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana. Na zboru so ukiniteli stare deželne zveze, sprejeli nova pravila in izvolili odbor (starešina zveze je postal Fran Barle), v katerem so bili sami Slovenci, ter organizirali nove gasilske župe. Predstavnikov nemško usmerjenih zvez (Koroške, Štajerske, Koroške) ni bilo na zboru. V novo zvezo se niso vključila vsa gasilska društva. V celoti so manjkala Koroška zveza ter gasilska društva na Ptujcu, v Celju in Mariboru.

Ob ustanovitvi JGZ je štela 239 gasilskih društev v 17 župah z nad 8000 člani. Gasilska društva pa so se hitro širila in razvijala, nastajale so tudi nove gasilske župe in JGZ je postala močna organizacija.

Leta 1928 je umrl Fran Barle. Kot starosta JGZ ga je nasledil Josip Turk.

9. NOV ZAKON O GASILSTVU

Zakon o organizaciji gasilstva je izšel 15. julija 1933, ko ga je podpisal kralj Aleksander. Gasilska društva se preimenujejo v gasilske enote. Tudi JGZ se preimenuje v Gasilsko zajednico za Dravsko banovino.

10. GASILSTVO V ASU 2. SVETOVNE VOJNE

V času 2. svetovne vojne so slovensko ozemlje zasedli Italijani, Nemci in Madžari. Prevezli so oblast in vsak po svoje uredili tudi gasilsko službo. V osrednji Sloveniji so Italijani razpustili gasilska društva, jim pobrali orodje in opremo. Gasilsko službo je opravljala poklicna gasilska enota »Corpo Vigili del fuoco«. Nemci so imeli spodnjo Štajersko in del Gorenjske za svojo državo, zato so gasilskim organizacijam posvečali veliko pozornosti. Njihove ljudi so ponemčili, slovensko gasilstvo preimenovali v »Freiwillige Feuerwehr«. V Prekmurju, ki so ga zasedli Madžari, so v skladu s takratnimi madžarskimi predpisi predsedovali gasilskim društvom razni notarji in nadnotarji.

Italijanska oblast je v 30. letih ob pripravah na vojno militarizirala vsa prostovoljna gasilska društva na Primorskem. Gasilci, ki niso bili vpoklicani v redno vojsko, so bili premeščeni na Reko, mnogi pa od tam v notranjost Italije v različne poklicne gasilske enote. Druga svetovna vojna je odnesla še tisto malo premoženja in opreme, ki je ostala po italijanski okupaciji, veliko primorskih gasilskih društev je oblast razpustila, veliko gasilcev je razpršila po vsej Italiji ali jih poslala na fronto.

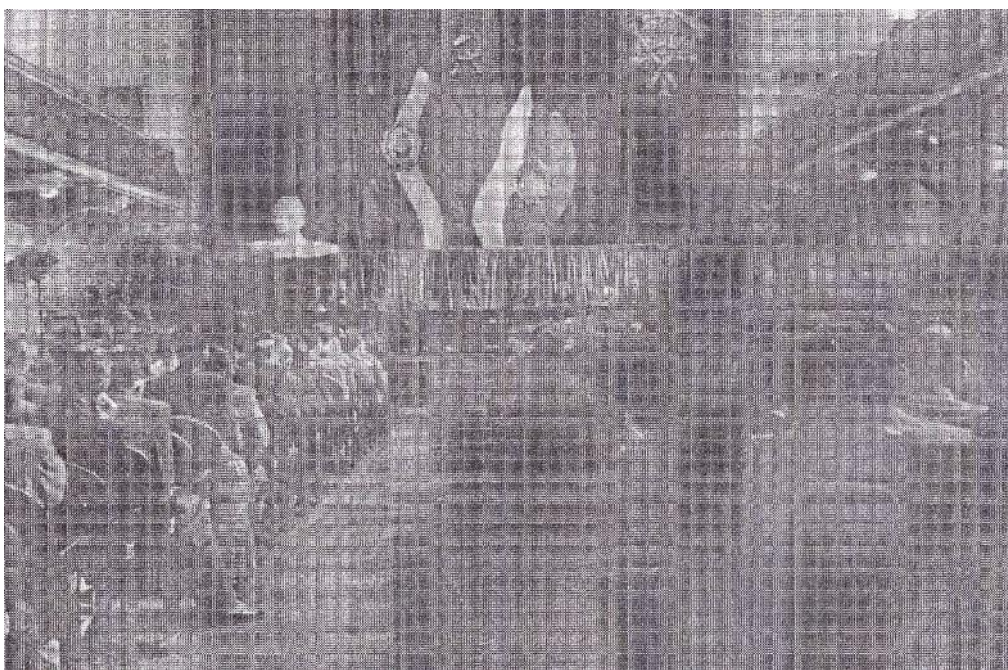
Prostovoljno gasilstvo na Slovenskem je torej v času 2. svetovne vojne doživljalo hud organizacijski udarec, saj je bilo v veliki meri njeno delovanje prekinjeno ali močno omejeno.

11. NOV ZAKON O GASILSKIH DRUŠTVIH IN USTANOVNI KONGRES GASILSKE ZVEZE SLOVENIJE 1949

Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih je skupš ina sprejela 19. maja 1948. V primerjavi s starim zakonom (1933) je novi omogo al skoraj popolno samostojnost gasilskih društev in zvez. S pomo jo odseka za gasilstvo pri ministrstvu za notranje zadeve, politi nih organizacij in vodstva OF je bil ustanovljen pripravljalni odbor za ustanovitev Gasilske zveze LR Slovenije. Ta je s svojim rednim delom pri el junija 1949.

V nedeljo, 2. oktobra 1949, je bila ob 8. uri zjutraj v unionski dvorani v Ljubljani 1. kongres Gasilske zveze Ljudske republike Slovenije, kjer je bil za predsednika GZ LRS izvoljen Matevž Hace, za poveljnika pa Miran Špicar.

Slogan ustanovnega kongresa GZ LRS se je glasil: » gasilci, zavedajte se, da ste uvarji socialisti ne imovine naše junaške domovine«

Prvi kongres Gasilske zveze Slovenije leta 1949 v Ljubljani

12. USTANOVITEV PRVE GASILSKE ŠOLE V ŽIREH IN MEDVODAH

Vodstvo GZS je kmalu po svoji ustanovitvi prišlo z iskanjem rešitev za ustanovitev gasilske šole. Na seji upravnega odbora, ki je bila 14. septembra 1950, je takratni poveljnik Miran Špicar poročal, da bo gasilska šola v Žireh, ker drugje niso mogli dobiti primernih prostorov. Takoj se je začelo z adaptacijo, saj je bil namen šolska vrata odpreti 1. oktobra 1950.

Trimesna šola za gasilske kadre v prostovoljnem gasilstvu je imela naslednji program:

- gasilstvo,
- administracija,
- zakoni in predpisi,
- elektrotehnika,
- stavbarstvo,
- vodogradnje,
- sanitetna služba,
- politična predavanja,
- P A Z,
- praktične vaje.

Vozila v gasilski šoli v Medvodah

Slovensko gasilstvo je tako dobilo svojo prvo gasilsko šolo, za katero je zamisel nastala že od leta 1937.

S pomočjo Izvršnega odbora OF Slovenije je Gasilska zveza LRS dobila v Medvodah Koslerjevo posest, stavbo s pripadajočim parkom in za vaje potrebnim zemljiščem ter vso opremo za internat. Državni zavarovalni zavod, direkcija za Slovenijo, je s svojo podporo pomagal kriti stroške za preureditev stavbe in dopolnitev opreme.

24. decembra 1950 se je šola iz Žirov preselila v Medvode, kjer je bil tudi zaključek prvega tečaja, ki je potekal v Žireh.

Gasilska šola v Medvodah je bila ukinjena leta 1963. Izobraževanje gasilskega kadra se je tako odvijalo v 8 gasilskih centrih, v gasilskih zvezah in društvih.

13. PREDSEDNIKI IN POVELJNIKI GZS

Predsedniki

*Matevž Hace (1949-1963)

Metod Rotar (1963-1976)

Branko Božič (1976-1989)

Ernest Eöry (1989-2008)

Anton Koren (2008—)

Poveljniki

Miran Špicar (1949-1965)

Milan Vrhovec (1965-1980)

Anton Sentonik (1980-1998)

Matjaž Klari (1998—)

*Po Hacetu se imenuje najvišje gasilsko odlikovanje

14. POMEMBNI ZGODOVINSKI MOŽJE V GASILSTVU

HERON iz Aleksandrije, Ktesibilisov uenec, velik uenjak na področju fizike in matematike, ki je 50 let po izumu brizgalne popravil Ktesibilisov izum in brizgalni dodal vetrnik, jo s tem posodobil in usposobil tudi za namene gasilstva.

CESAR AVGUST, prvi rimski cesar, s pravim imenom Gaj Julij Cezar Oktavijan, ki je vladal 44 let. Avgust se je takrat energično lotil ureditve požarne službe in je Rim razdelil na 14 požarnih okrajev. Ustanovil je nove, vojaško organizirane požarne straže tako imenovane vigiles. Ti vigiles so bili organizirani v sedmih kohortah, ki so imele do 1200 mož in lastno kasarno, delile pa so se na sedem centuriae.

JAN VAN DER HEYDEN, bil je nizozemski baroni slikar, tiskar in izumitelj, ki je pripomogel k sodobnemu gasilstvu. Leta 1672 je izboljšal tedaj že uporabno brizgalno, izpopolnil prirobnik gasilske opreme, leta 1685 organiziral prvo evropsko prostovoljno gasilsko brigado, napisal ter s slikami opremil prvi gasilski prirobnik ter vpeljal sesalne in tlačne cevi.

BENJAMIN FRANKLIN, znameniti ameriški naravoslovec, tiskar, pisatelj in izumitelj, ki je sodeloval pri ustanovitvi DA. Najbolj znan je po dramatičnem poskusu iz leta 1752, pri katerem je spuščal zmaja v nevihti in dobil zamisel za strelovod. Leta 1736 je organiziral skupino gasilcev, ki jo je poimenoval Philadelphias Union Fire Company. Njegov znameniti rek »Un a preventive je vredna funt zdravila« je bilo takrat geslo gasilcev.

VITEZ DR. JOSIP SAVINŠEK,
Ustanovitelj prve požarne brambe v Metliki.

FRANC DOBERLET, soustanovitelj in načelnik leta 1870 ustanovljene požarne brigade v Ljubljani. Hkrati je bil tudi ustanovni načelnik Deželne zveze gasilskih društev na Kranjskem, ustanovljene leta 1888. Njegov rek se je glasil »Politike nisem poznal, ampak deloval sem po geslu, Bogu načast, bližnjemu na pomoč.«

IGNACIJ MERHAR, prvi, ki je prelomil z nemškim poveljevanjem in uvedel v gasilske vrste slovensko poveljevanje. Leta 1879 je leta 1879 v Dolenji vasi pri Ribnici ustanovil gasilsko društvo in mu takoj začel poveljevati slovensko. Slovensko je poveljeval tudi na gasilskem shodu v Ljubljani leta 1888, s čimer je vzbudil veliko narodno navdušenje. Za razširitev slovenskega poveljevanja je 1886 izdal prvi slovenski »Vadnik«, kjer je v uvodu zapisal: »Čemu bi se čemu il slovenski gasilec z nerazumljivo nemščino, čemu bi slovensko poveljevali, nemško pa ukazali, storiti, ko nam tega ni treba!«

FRAN BARLE je bil pomemben gasilec, odličen organizator in pisec strokovnih gasilskih člankov. Bil je urednik revije Gasilec in prvi vodja - starešina leta 1919 ustanovljene Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana.

JOSIP TURK je leta 1928 po smrti Barleta prevzel starešinstvo JGU in slovensko gasilstvo vodil do leta 1936, ko je bil po nalogu iz Beograda imenovan nov odbor Gasilske zajednice za Dravsko banovino.

FRAN TROŠT je med pomembnimi zato, ker je bil prvi urednik Gasilca. Bil je tudi tajnik Deželne gasilske zveze na Kranjskem.

FRANC SNOJ je bil imenovan za podstarešino v starešinstvu Gasilske zveze Jugoslavije. Med drugim je pomembna naslednja njegova izjava: »Gasilska organizacije je strogo nepoliti na, ustanovljena samo z namenom, da pomaga svojemu bližnjemu v nesre i. Zato mora gasilstvo postati in ostati last celokupnega naroda, odprto vsem in vsakomur.«

MATEV HACE Ko je bil 18. maja 1948 leta v Ljudski skupš ini LRS sprejet Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih, ga je vodstvo OF predlagalo za predsednika pripravljalnega odbora, ki naj pripravi ustanovno skupš ino Gasilske zveze LRS. Na ustanovnem kongresu GZ LRS je bil izvoljen za prvega predsednika GZ. Po njem se imenuje tudi najvišje gasilsko priznanje »Hacetovo priznanje«, ki so ga za eli podeljevati leta 1979.

MILAN VRHOVEC od leta 1960 dalje je bil poveljnik Poklicne gasilske brigade v Ljubljani, ker je bil do upokojitve 1967 leta. Poupokojitvi je bil na elnik štaba operative (poveljnik) Gasilske zveze Slovenije do leta 1980. Bil je predavatelj, kjer se je še posebno zavzemal za vzgojo sodnikov za gasilska tekmovanja, avtor številnih u benikov, med njimi dolga leta znana Gasilska taktika.

DR. BRANKO BOIŽČ je bil 13 let predsednik GZS. Med drugim si je zelo prizadeval za ohranjanje gasilske zgodovine. Bil je velik pobudnik in soustanovitelj Slovenskega gasilskega muzeja, ki se od leta 2003 po njem tudi imenuje. Napisal je veliko knjig. Za gasilsko zgodovino sta najpomembnejši: Zgodovina gasilstva na Slovenskem do leta 1941 in 1963 ter Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem.

METOD ROTAR je nasledil Matevža Haceta kot predsednik GZS in vodil gasilsko organizacijo vse do leta 1976. Veliko naporov je vložil v kadrovsko rast, strokovnost in opremljenost prostovoljnega gasilstva na Slovenskem. V času njegovega predsednikovanja Gasilski zvezi Slovenije je eno leto vodil tudi Gasilsko zvezo Jugoslavije.

MIRAN ŠPICAR se je leta 1949 na prvem kongresu GSZ postavil ob bok Matevžu Hacetu in tako postal prvi poveljnik (takrat imenovan na elnik štaba operative) GZ LRS ter na tej funkciji ostal vse do leta 1965. Na XII. kongresu, junija 1993, je bil imenovan za astnega lana Gasilske zveze Slovenije.

ANTON SENTOČNIK je bil na kongresu Gasilske zveze Slovenije leta 1972 prvi izvoljen za lana predsedstva Gasilske zveze Slovenije. Pri predsedstvu Gasilske zveze Slovenije je vodil strokovno-tehni no komisijo in se že takrat zavzemal za razvoj gasilske tehnike ter strokovne vzgoje. Zaradi njegove strokovnosti in doslednega dela je Tone postal leta 1984 poveljnik oziroma na elnik Gasilske zveze Slovenije. Na tej odgovorni funkciji je ostal vse do prerane smrti leta 1998.

15. SLOVENSKI GASILSKI MUZEJ DR. BRANKA MUZEJ DR. BRANKA BOŽI A

Slovenski gasilski muzej je bil odprt 16. avgusta 1969 ob praznovanju stoletnice gasilstva na Slovenskem in hkrati praznovanju stoletnice prvega prostovoljnega gasilskega društva v Metliki. Slovenski gasilski muzej je v Metliki zato, ker je bilo tu 18. septembra ustanovljeno prvo gasilsko društvo na Slovenskem. Ustanoviteljica muzeja je Gasilska zveza Slovenije. Leta 2003 je bil muzej poimenovan po dolgoletnem predsedniku GZS, dr. Branku Božiču, ki je bil pobudnik in tudi soustanovitelj gasilskega muzeja.

Muzejski zaščitni znak je nočni stražar, ki ga je po stari predlogi narisal akademski slikar Edo Deržaj. Verza »Ne boj se za pomoč, mi bomo dan in noč« sta vzeta s prapora gasilcev v Kamniku, ki ju je na njihovo željo napisal Oton Župančič.

Nočni stražar — zaščitni znak Gasilskega muzeja dr. Branka Božiča v Metliki

Brizgalni na ročni pogon — muzejska eksponata

16. SVETI FLORJAN ZAŠ ITNIK GASILCEV

V različnih prikazih, ki pripadajo legendi, je opisano, da je Florjan živel v rimski pokrajini, imenovani Noricum. Danes je to predel okoli mesta Enns-Lorch, ki leži ob istoimenski reki Enns (slovensko Aniža), blizu mesta Linz v Avstriji, v tretjem stoletju po Kristusu, v času vladavine Dioklecijana (243-316), reformatorja rimske države, ki je uvedel denarno strukturo, gradil ceste in utrdbe. Zgodovini je ostal v spominu kot okruten vladar, ki je preganjal kristjane po celem Rimskem cesarstvu, ki mu je pripadala tudi današnja Avstrija.

V nekaterih legendah je Florjan živel kot rimski trestnik v Lauriacumu. Legende pripovedujejo tudi, da je bil kot trestnik zadolžen za gasilstvo.

Kristjane so preganjali v času vladanja cesarjev Dioklecijana in Maximusa. Okrutni cesar je ujel štirideset kristjanov in jih po dolgem mučenju vrge v temnico. Ko je Florjan, ki je bil v tem času upokojeni glavni trestnik v mestu Cetiumu (danes Zeiselmaur), je pohitel v Lorch in sam priznal, da je kristjan. V svojem prepričanju so ga mučili in se na koncu odločili, da ga z mlinskim kamnom okrog vratu z mostu vržejo v reko Enns.

Reka se je ustrašila tega dejanja in Florjana izvrgla na skalo, kjer ga je prišlo varovati orle z razprostrtimi krili v obliki križa. Pojavil se je tudi svetnik, ki je neki ženi pokazal, da tam leži truplo. Ženska je vpregla vole in se odpeljala z vozom do reke in truplo naložila. V strahu pred neverniki ga je pokrila s slamo in z vejami.

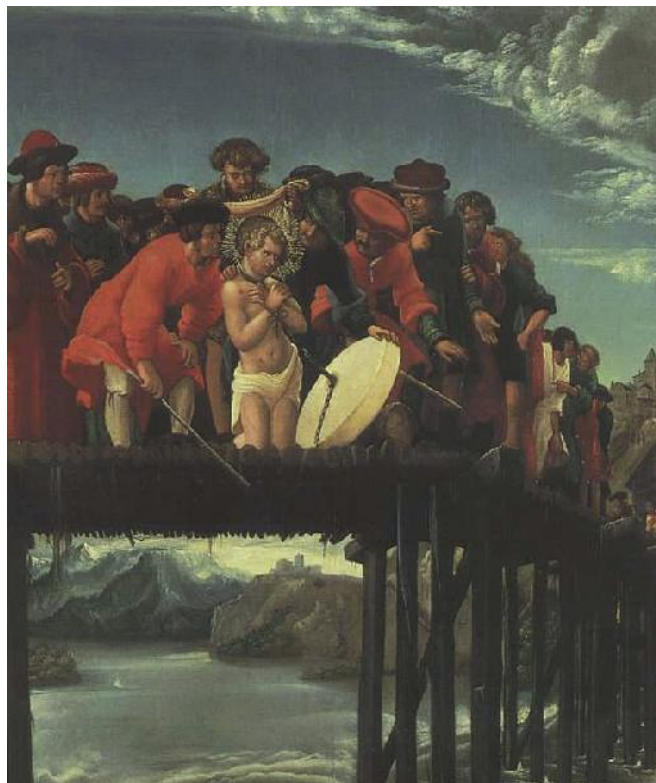
Vprežene živali so bile žejne in utrujene od vleke in niso mogle več vleči voza do mesta pokopa. Na prošnjo ženske je iz zemlje na površje prodrl studenec, iz katerega še danes teče voda; napojene živali so truplo odpeljale do mesta, ki ga je svetnik pokazal ženi. Zaradi vsega tega preganjanja kristjanov so ga pokopali hitro in skrivaj. Po tem pokopu so se na tem mestu pričeli dogajati čudeži.

Opisani dogodek se je zgodil 4. maja 304. leta. Zaradi tega je 4. maj proglašen za dan svetega Florjana. Tudi v Sloveniji smo od ustanovitve prvega prostovoljnega gasilskega društva leta 1869 kmalu dobili veliko društev, ki so sprejeli sv. Florjana kot svojega zaštitnika.

To se odraža z njegovo upodobitvijo na gasilskih domovih in praporih, nenazadnje je to razvidno tudi iz okrožnic gasilske zajednice Dravske banovine, ki je gasilce po župah in gasilskih četah imenovala »vitezi sv. Florjana«.

V obdobju med obema vojnama (1918—1945) so Florjana zelo častili, postavljali so mu spomenike, slike, njegovi kipi pa so bili pogosto v cerkvah in gasilskih domovih. Svoje mesto je imel tudi na društvenih praporih gasilskih društev.

Dan zavetnika, 4. maj, je bil praznik, ko so gasilci organizirano hodili v cerkev ter na vajah prikazovali različne gašenja.

Gasilska razstava Dotik s časom – 1700 let od smrti sv. Florjana (304 - 2004)

Od leta 1946 dalje pa se sveti Florjan preneha slaviti, bil je službeno umaknjen iz gasilskih domov in enot.

Z osamosvojitvijo naše države se sveti Florjan vrača v gasilske domove in na nove gasilske prapore.

Primer gasilskega prapora z zadnje strani

Ena izmed podob sv. Florjana

17. VIRI IN LITERATURA

Boži, dr. Branko, Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem (1869-1999)

Boži, dr. Branko, Gasilstvo na Slovenskem do leta 1963

Gasilski muzej dr. Branka Božiča, Metlika

Jančič, Florijan, Gasilska dediščina Slovincem v ponos

Spletna stran www.gasilec.net

Gradivo zbrala Petra Planinc, kustosinja v Gasilskem muzeju v Metliki

Ideja, pobuda in oblikovanje Sonja Malnarič, članica MS GZS